ASPECTE ALE ANALIZEI CONTRASTIVE

CODRUŢA VELOVAN

Cuvinte-cheie: *lingvistică contrastivă, istoric, unidirecţionat vs bidirecţionat*

Lingvistica contrastivă a cunoscut, în scurta sa istorie, trei etape de dezvoltare. Prima, de avânt indiscutabil, s-a constituit pe baza teoriilor elaborate de Charles C. Fries, în lucrarea *Teaching and lerning English as a foreign language*, apărută în 1945 la The University of Michigan Press, considerată actul de naştere al acestei noi discipline. El a pornit de la ideea că învăţarea corectă a limbilor străine trebuie să aibă la bază o descriere elaborată a structurii limbii materne *(native language)* şi a celei a limbii străine *(the language to be learned)*. Au urmat studiile lui Robert Lado, recunoscut ca adevăratul fondator al lingvisticii contrastive. Ca profesor la Georgetown University, el a publicat numeroase lucrări în domeniu, cea mai importantă fiind, în opinia specialiştilor, *Language teaching. A scientific approach* (1964), tradusă şi în limba română sub titlul *Predarea limbilor. O abordare ştiinţifică*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1976. Şi el consideră, ca predecesorul său, că principala modalitate de a depăşi dificultăţile ce apar în învăţarea unei limbi străine este prezentarea comparativă a structurii celor două limbi.

Apogeul cercetărilor întreprinse, mai ales în S.U.A., pe temeiul tezelor celor doi lingvişti l-au constituit anii ’60, când au apărut numeroase lucrări de practica învăţării limbilor străine. Această orientare, întemeiată într-o primă fază, s-a dovedit a fi o frână în dezvoltarea lingvisticii contrastive care a fost prejudiciată de apariţia unei perspective teoretice coerente, fapt ce a dus chiar la contestarea ei ca disciplină aparte. Totuşi, nu pot fi trecute cu vederea unele realizări importante ale acestei perioade. Ne referim, în primul rând, la *Center for Applied Linguistics*, înfiinţat şi condus, la Washington,

BDD-A12989 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:52 UTC)

de Charles A. Ferguson, unde s-a derulat un amplu proiect de studiere, pe principii contrastive, a celor mai folosite limbi în S.U.A. Acest proiect a dus la iniţierea unor astfel de proiecte şi în Europa. Sunt ilustrative, în acest sens, proiectul germano-englez, *Das Project für angevandte kontrastive Sprachwissenschaft (PAKS)*, între 1963–1973, *The Polish-English Contrastive Project* (PECP), (1968), *The Serbo-Croatian-English Contrastive Project* (SCECP), sub conducerea lui Rudolf Filipović (1968) şi, în ce ne priveşte, *The Romanian-English Contrastive Analysis Project*, sub conducerea lui D. Chiţoran şi Tatiana Slama-Cazacu (început în 1969).

Faza a doua a fost una de tranziţie şi s-a derulat pe tot parcursul anilor ’70 când, alături de contestări, au avut loc şi dezbateri constructive care au dus la concluzia că este nevoie de o îmbunătăţire a metodei, dar mai ales a teoriei care să stea la baza ei.

Faza a treia, care continuă şi astăzi, a început prin anii ’80 când, în urma dezbaterilor anterioare, s-a conturat cu mai multă claritate perimetrul cel mai adecvat studiilor contrastive. În primul rând, s-a produs necesara delimitare a lingvisticii contrastive de analiza contrastivă, cele două sintagme circulând mult timp ca sinonime. S-a convenit, ca atare, că lingvistica contrastivă trebuie să se constituie ca teorie generală a domeniului, urmând ca analiza contrastivă să fie metoda de cercetare întemeiată pe componenta lingvistică. În mare, lingvistica contrastivă este o componentă a domeniului mai larg al lingvisticii teoretice, subordonându-şi gramatica contrastivă, fonetica contrastivă, fonologia contrastivă şi sintaxa contrastivă.

Pornindu-se de la teoriile generativist-transformaţionale, şi mai ales de la Cartea lui Noam Chomsky, *Aspects of the Theory of Syntax*, Cambridge Mass M.I.T., 1965, au fost iniţiate analize ale structurilor de adâncime şi ale celor de suprafaţă specifice limbilor comparate, conturându-se, ca metodă, analizele de tip sintagmatic şi paradigmatic. S-au purtat discuţii şi în legătură cu denumirea disciplinei, în condiţiile în care o bună perioadă de timp s-au întrebuinţat o diversitate de termeni: *lingvistică contrastivă* kontrastive Schprachwissenschaft, apoi *kontrastive Linguistic,* (după engl. contrastive linguistics), *lingvistică comparativă* (komparatistische Linguistik, komparative Linguistik), *gramatică confruntativă*

BDD-A12989 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:52 UTC)

(konfrontative Grammatik), *gramatică contrastivă* (kontrastive Grammatik), *analiză contrastivă* (kontrastive Analyse). S-a folosit, în ultima vreme, şi sintagma *lingvistică comparativ-contrastivă*. După Richard Sârbu, *Repere ale analizei contrastive orientate uni- şi bidirecţional*, „Analele Universităţii din Timişoara“, 2010, p. 272–285, denumirea cea mai adecvată ar fi *lingvistică confruntativă*, dar nu este adeptul trasării unei graniţe între lingvistica „contrastivă“ şi cea „confruntativă“, deoarece „ambele utilizează aceleaşi procedee de cercetare, având obiective comune. Diferenţierea care se impune ar consta în aceea că lingvistica contrastivă acordă atenţie cu precădere contrastelor existente, în timp ce lingvistica confruntativă presupune relevarea, în egală măsură, şi a contrastelor şi a asemănărilor“ (p. 273). Spre sfârşitul perioadei a doua, mai exact în 1976, a fost iniţiat un proiect germano-român, *Das Projekt zur deutsch-rumänischen kontrastiven Grammatik* (DRKG), coordonat de Ulrich Engel şi Mihai Isbăşescu. Cercetarea, interpretarea şi descrierea materialului lingvistic au la bază *teoria dependenţială (Dependenztheorie)* a lui Ulrich Engel, profesor la Universitatea din Mannhein, coroborată cu orientarea din lucrarea Gabrielei Pană-Dindelegan, *Sintaxa limbii române*. Partea I: *Sintaxa grupului verbal* (1976). Proiectul s-a concretizat prin lucrarea în două volume, *Kontrastive Grammatik deutsch-rumänisch*, apărută la Julius Groos Verlag, Heidelberg, 1993, şi coordonată de Ulrich Engel, Mihai Isbăşescu, Speranţa Stănescu şi Octavian Nicolae.

S-a propus, în altă ordine de idei, ca obiect al cercetării contrastive (confruntative), stabilirea unei *mărimi relative*, pe baza asemănărilor şi deosebirilor din cele două limbi analizate, un fel de „sistem corelativ“ (Bezugsystem) care se constituie ca *tertium comparationis*, mai exact ca un fel de *limbă-etalon*, „care reflectă segmentul *comun* din structura de profunzime a limbilor comparate“ (Richard Sârbu*, art. cit.*, p. 274, care preia această propunere metodologică de la Gerhard Helbig, *Sprachwissenschaft-Konfrontation-Fremdsprachenunterrricht*, Leipzig, 1981). În acest fel, alături de lingvistiva contrastivă tradiţională, unidirecţională, se poate constitui un al doilea tip, anume lingvistica contrastivă *bidirecţională*. În acest din urmă caz, sunt „confruntate“ categorii conceptuale precum

BDD-A12989 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:52 UTC)

„determinare“, „nedeterminare“, „deplasare“, „poziţionare“ etc. „În cazul analizei *contrastive bidirecţionale* – precizează Richard Sârbu, *art. cit.*, p. 276 – nu se face deosebirea între limba ţintă şi cea iniţială. Compararea se face în ambele direcţii: de la limba *A* spre limba *B* şi invers, întrucât în ambele limbi sunt atrase numai acele fenomene lingvistice care *corespund* limbii-etalon, ca termen mediu de comparaţie (TC), şi anume categoriile funcţional-semantice care satisfac condiţiile de echivalenţă“. Astfel, luând în considerare, pentru română şi germană, în cadrul *limbii-etalon* (TC) categoriile funcţional-semantice „situare“, „poziţie“, cu posibilele realizări (a) „poziţie verticală“, (b) „poziţie şezând“ şi (c) „poziţie orizontală“, apare o situaţie de divergenţă:

(a) a sta „în picioare“ stehen
(b) a sta „şezând“ sitzen
(c) a sta „culcat“ liegen

Se pune, în acest context, şi problema definirii termenilor *congruenţă* şi *echivalenţă*. „Termenul *congruenţă* – precizează Richard Sârbu, *art. cit.*, p. 279 – se utilizează pentru desemnarea raporturilor dintre unităţile lingvistive echivalente şi formal identice, alcătuite din formanţi echivalenţi, dispuşi în aceeaşi ordine. Termenul „echivalenţă“ se utilizează pentru desemnarea raporturilor unităţilor lingvistice echivalente, dar deosebite din punct de vedere formal“. În acest sens, limba germană dovedeşte o clară incongruenţă faţă de alte limbi în cazul redării constantei semantice „a consuma hrană“ pentru că foloseşte verbe distincte pentru „om“ şi „animal“: germ. *essen – fressen*, engl. *eat*, fr. *manger*, rus. *ect*, rom. *a mânca* etc. Luând în considerare astfel de incongruenţe, dar şi altele, Richard Sârbu consideră că atunci când germana apare ca limbă-ţintă „este preferabil să se recurgă la procedeul de investigaţie contrastivă bidirecţional […]“ (*ib.*). Invers, când germana este limbă de bază, se impune folosirea analizei contrastive de tip unidirecţional. Am selecţionat în articolul de faţă doar câteva aspecte mai semnificative, în opinia noastră, care sunt actualmente în dezbaterea specialiştilor în lingvistica contrastivă.

BDD-A12989 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:52 UTC)

MERKUNGEN ÜBER DIE DEUTSCH-RUMÄNISCHE KONTRASTIVE UNTERSUCHUNG

(Zusammenfassung)

Die vorliegende Arbeit stellt eine Vergleichsmethode in den Vordergund, wobei *die Ausgangssprache* als *tertium comparationis* verstanden wird. In der *bilateralen kontrastiven Untersuchung* wurden nur diejengen sprachlichen Phänomene ausgesondert, die der Ausgangssprache entsprechen. Als funktional-semantische Kategorien wurden „Ort" und „Stellung" im Rumänischen und im Deutschen gewählt. Bei der Untersuchung haben sich in diesem Fall Unterschiede ergeben. Untersucht wurde die semantische Konstante „Lebensmittel verzehren" mit der Beschränkung „Mensch", „Tier". Der Vergleich hat gezeigt, dass sich das Deutsche von den romanischen Sprachen klar unterscheidet.

BDD-A12989 © 2011 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:52 UTC)